

МАКТАБ О‘QUVCHILARIDA FIZIKA FANIGA OID KO‘NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH

Hazratov Sardor Salimovich

*Qarshi shahar 36-umumiy o‘rta
ta’lim maktabida Fizika fani o‘qituvchisi
lavozimida faoliyat yuritib kelmoqda.*

Анотация: Maqolada umumiy o‘rta ta’lim, o‘quvchilarda ilmiy dunyoqarash va falsafiy mulohaza yuritish, inavatsion va kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish, o‘quvchilarning fizika fanida namoyish tajribalariga oid kompetensiyalarni rivojlantirish va eksperimental tajribalarning mohiyati va amaliy ahamiyati haqidagi tasavurlarini, qiziqishlarini orttirishda darsdan tashqari mashg‘ulotlarning o‘rni va ularni amalga oshirish uchun nimalarga e’tibor qaratish kerakligi haqida fikrlar bayon etilgan.

Калит сўзлар: Ta’lim standartlari, ta’lim dasturlari, kreativlik, inavatsion, texnologiya, eksperimental, kompetensiya, fundamental, pedagogik mahorat, malaka, tajriba, pedagogic, ta’lim-tarbiya, jarayon, sifat.

Hozirgi mustaqil O‘zbekistonda ta’lim jarayoni sifati, ta’lim standartlari, ta’lim dasturlari, ta’lim jarayoniga jalb qilingan, inavatsion ta’lim, ta’lim oluvchilarni kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish, ta’lim va bilim salohiyati, ta’lim berish jarayoni texnik vositalari, ta’lim texnologiyalari, ta’lim jarayonini boshqarishning sifat darajasi kabi omillar bilan ta’minlanadi. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasida quyidagi “Fizika va uni o‘qitish metodikasini takomillashtirish masalalariga alohida etibor qaratib, 2021-yilda fizika va chet tillarini o‘rganishni ustuvor yo‘nalish etib belgilashni” taklif etganliklari misolida ham bu fanni o‘qitishning naqadar dolzarbligini ko‘rishimiz mumkin. Qolaversa Prezidentimizning 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-sonli O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida, 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “2022-2026-yillarga

mo'ljallangan yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmonlari, 2021-yil 19-martdagi "Fizika sohasidagi ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5032-son Qarorlari hamda mazkur faoliyatga oid boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda ham bu borada vazifalar belgilab berilgan:[1]. Bu qarorining qabul qilinishi va unda fizika sohasida ta'lim sifatini tubdan oshirishga alohida e'tibor berilgani barcha fizika fani o'qituvchilari uchun quvonarli voqea bo'ldi.

Shu maqsadda kelgusi yilda ta'limning barcha bo'g'inlarida ushbu fanlarni o'qitish sifatini tubdan oshirish, ixtisoslashgan maktablar ochish, malakali pedagoglarni jalb etish kabi tizimli ishlar amalga oshiriladi" deb aytilgan [1]. Bunga javoban biz pedagoglar fizika o'qitishni yangi sifat darajasiga chiqarishimiz kerak. Shu nuqtai nazardan respublikamizda ta'lim sohasida olib borilayotgan ishlar umumiy o'rta ta'lim maktablarida fizika o'qitish metodlarini yanada takomillashtirishni taqazo qilmoqda. Fizika o'qitishdagi muhim metodlardan biri eksperimental metodlar bo'lib, bunda namoyishli tajriba, laboratoriya ishlari va boshqalarni qo'yishni takomillashtirish zaruriyati borligini ko'rsatadi. Chunki amalda laboratoriya ishlari va namoyishli tajriba samarali tashkil etilmaydi.

Ma'lumki, fizika aniq lekin, shu bilan birga abstrakt tushunchalarga boy bo'lgan murakkab fandir. Darhaqiqat, fanda hal etilgan muammolar kelajak avlodga yetkazish uchun bevosita ta'lim jarayoniga ko'chiriladi. Jumladan, bu hol fizikada hal etilgan muammolarga ham taalluqli bo'lib, bu jarayondan quyidagi maqsadlar ko'zlanadi [1,2]:

- birinchidan, o'quvchilarda inavatsion, kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ilmiy dunyoqarash va falsafiy mulohaza yuritish qobiliyatlarini rivojlantirish;
- ikkinchidan, ularga tabiatning fundamental qonunlarini ilmiy asosda tushuntirish hamda texnikada va turmushda foydalanilayotgan uskuna va vositalarning ishlash prinsipini tushuntiruvchi fizik jarayonlar haqida tasavvurlarni shakllantirish;
- uchinchidan, ta'lim jarayonida fizika faniga oid bilimlar, namoyish tajribalariga oid kompetensiyalarni rivojlantirish va eksperimentall tajribalarni

izchilligini ta'minlash orqali o'quvchilar bilimlarini chuqurlashtirish va ularni kelajakda ilmiy izlanishlar olib borishlari uchun mustahkam zamin yaratishdan iboratdir.

Masalan, 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasining to'rtinchi ustuvor yo'nalishi, xususan, ijtimoiy sohaga oid belgilangan vazifalar tarkibida ta'lim va fan sohasini rivojlantirishga oid bandda quyidagi masalalar belgilab berildi:

- umumiy o'rta ta'lim sifatini tubdan oshirish, chet tillar, informatika, matematika, fizika, kimyo, biologiya kabi boshqa muhim va talab yuqori bo'lgan predmetlarni chuqurlashtirilgan tarzda o'rganish;

- ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatini rag'batlantirish, ilmiy va innovatsiya yutuqlarini amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish, oliy o'quv yurtlari va ilmiy-tadqiqot institutlari huzurida ixtisoslashtirilgan ilmiy-eksperimental laboratoriyalar, yuqori texnologiya markazlari va texnoparklarni tashkil etish. Albatta, ushbu ustuvor vazifalarni bajarishdan asosiy maqsad jadal rivojlanayotgan respublikamiz jahon hamjamiyatida o'z o'rnini topishi, ilmiy taraqqiyot va fan-texnika sohasidagi rivojlanishdan orqada qolmasligi uchun, zamon talabiga mos keladigan, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash borasida chuqur o'ylangan islohotlarni amalga oshirishdir. Barchamizga ma'lumki bir necha bosqichli ta'lim tizimini joriy etishga qaratilgan "Ta'lim to'g'risida"gi qonun hamda Kadrlar tayyorlash milliy dasturi hujjatlari ta'lim tizimini keng isloh qilish, uzluksiz ta'lim tizimini barpo etish, ta'lim mazmunini tubdan yangilash va ta'lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etdi. Bugungi kunga kelib umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchi shaxsini rivojlantirish, kelajak hayotga tayyorlash, mehnat bozori talablariga mos keluvchi va inson o'zining butun hayoti davomida muvaffaqiyatli va samarali hayot kechirishini ta'minlovchi hayotiy ko'nikmalarni (kompetensiyalarni) rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim muhiti shakllanib tobora rivojlanmoqda. Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan yangi tahrirdagi Davlat ta'lim standartlari (DTS) asosida ta'lim mazmuni, ya'ni o'quv

dasturlari, darslik, o'quv va metodik qo'llanmalar sifat jihatdan yangilandi [3]. Ta'lim jarayonini tubdan isloh qilish yangi mazmundagi va zamon talabiga javob beradigan o'quv adabiyotlar, qo'llanmalarni yaratish va ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etishni taqozo etadi.

Xulosa qilib shuni takidlash mumkinki, hozirda ta'lim jarayonida ko'proq o'quvchilarni faollashtirish, amaliyotga asoslangan dars mashg'ulotlarini tashkil etishda, bundan buyon ta'lim jarayonining asosiy harakatlantiruvchi kuchi, ya'ni uning sub'ekti bu o'qituvchi emas, aksincha, o'quvchi bo'lishi lozimligiga asoslanilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. PQ-5032-сон 19.03.2021. Fizika sohasidagi ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida LEX.UZ.
2. Turayev.S.J //Solution of problems on subject physics with the help of Borland Delphi7. // XI междунар. науч.-практ. конф." Инновации в технологиях и образовании", Филиал КузГТУ в г. Белово, 27-28 апреля 2018.
3. Тураев.С.Ж. //Формирование научно-практических навыков студентов с привлечением к научному проекту№ 1/1-f и применением технологий программирования.// Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Московский педагогический государственный университет» Преподаватель XXI век, 2018
4. Тураев С.Ж., Одилов Ё.Ж. Маълумотлар базасини шакллантириш орқали графиклар ҳосил қилишда Borland Delphi7 дастурлаш тилидан фойдаланиш. // «Олий таълим муассасаларида фанларни ўқитишда замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан фойдаланишнинг долзарб муаммолари» Республика илмий-амалий анжумани. – ҚДУ: Қарши, 2017.Б 239-241.
5. Одилов.Ё.Ж. Чизикли ва визуал дастурлаш асосида физика ўқитиш методикасини такомиллаштириш” диссертация. Чирчиқ-2022
6. Одилов.Ё.Ж.//Физика ўқитиш асосида талабаларни лойиҳавийконструкторлик фаолиятига тайёрлаш.// Ўзбекистон миллий университети хабарлари 1 (11). 2022 йил

7. Odilov.Y.J.//[Informatsionno-kommunikatsionniye texnologii \(ikt\) v obrazovanii.](#)// [Ikt kompetentnost v professionalnom razvitii kadrov.](#) Scienceweb academic papers collection. 2181-1784 В
8. Одилов.Ё.Ж.//[Физика фанини ўқитиш асосида талабаларнинг лойиҳавий конструкторлик фаолиятини ривожлантириш.](#)//Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў. Илмий-методикалык журнал.–Нөкис, 103-106 .
9. Odilov.Y.J. // [Methods of preparing students for professional activity on the basis of teaching physics](#) // О ‘zbekiston Milliy Universiteti Xabarlarlari 1 (11)
10. Одилов.Ё.Ж. // [Физика фанини ўқитиш асосида талабаларнинг лойиҳавий конструкторлик фаолиятини ривожлантириш.](#)// Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў. Илмий-методикалык журнал.–Нөкис, 103-106
11. Одилов.Ё.Ж.//[Физика фанини ўқитишда замонавий педагогик технологиялардан фойдаланиш.](#)//Наманган давлат университети илмий ахбороти 11. 22-24.